

**miljøpartiet
de grønne**

telemark

FYLKESPROGRAM TELEMAR

2015 - 2019

For et grønnere Telemark!

Innhold

– Innledning	3
– Telemark Fylkeskommune	4
– Arealbruk	5
– Oppvekst og utdanning	6
– Samferdsel	8
– Folkehelse	9
– Kultur og idrett	10
– Kulturminner	11
– Miljø og friluftsliv	12
– Næringsutvikling	13

Miljøpartiet De Grønnes mål er et medmenneskelig samfunn i økologisk balanse. Økonomien skal underordnes sunne økologiske prinsipper og fremme fred og rettferdighet både lokalt og globalt. Livskraftige lokalsamfunn, i hovedsak basert på lokale ressurser, er en forutsetning for å nå målet.

Det grønne gjennombruddet!

Miljøpartiet De Grønne fikk i 2013 sitt nasjonale gjennombrudd med Rasmus Hansson på Stortinget. Vårt mål for valget 2015 er å starte det grønne skiftet i lokal- og fylkespolitikken også.

I Telemark har vi allerede vist at vi har ambisjoner. Vi har flerdoblet antall lokallag, valglister og medlemmer. Vi vil være med å bestemme fordi det haster med å komme i gang med fornybarsamfunnet. For miljøet sin skyld og for oss selv. Hvis vi skal videreutvikle et av verdens beste velferdssamfunn må vi tenke nytt og langsiktig.

Telemark er et vakkert fylke med mange muligheter. Rike tradisjoner, et mangfoldig landskap, gunstig beliggenhet og innbyggere med ulik kompetanse er et grunnlag for en spennende framtid - hvis vi tar de riktige grepene.

Fylket vårt har likevel store utfordringer. Vi topper statistikker hvor vi helst skulle vært nederst og nederst der vi gjerne vil ligge på topp. Frafall i videregående skole, barnefattigdom, psykisk helse og arbeidsledighet er stikkord som viser et bilde som bekymrer oss. Miljøpartiet De Grønne tror på en ny retning som en del av løsningen, noe som bare vil være mulig gjennom kreativ nytenkning, samhold og langsiktighet. Vi ønsker å heie fram de som våger å satse.

Politikk handler om ansvarlighet og om å legge til rette for nytenkning og langsiktighet for kommende generasjoner. Fra vårt ståsted betyr det at økologiske premisser må underordnes økonomiske. I dag kan vi se konturene av konsekvensene som forbrukssamfunnet skaper. Sjansen for at våre barn og barnebarn får en stor oppryddingsjobb, øker fra dag til dag.

I tillegg til utfordringene vi påfører våre etterfølgere, påvirkes også vår egen livskvalitet. Stadig flere opplever at økt forbruk ikke gjør oss lykkeligere, kanskje snarere tvert imot. Samtidig ser vi at det moderne forbrukssamfunnet fører til økte sosiale forskjeller både lokalt i våre nære miljøer, og globalt. Miljøpartiet De Grønne ønsker derfor å bidra til at fokuset skifter fra forbruk og prestasjoner, til trivsel og livskvalitet.

Krav om rettferdig fordeling, medmenneskelighet og økologisk balanse er en logisk konsekvens av de mangfoldige utfordringene vi står overfor.

Dette er Miljøpartiet De Grønne sin tilnærming til all politikk, og det kommer også til å være vår rettesnor i Telemark. Det innebærer blant annet at vi sier nei til giftavfalls-lagring i Brevik og nei til nye store veiprojekter, mens vi holder tommelen opp for økt satsing på kollektivtrafikk og gjeninnføring av politisk styring i helsevesenet. Vi ønsker å legge bedre til rette for gründere med hjerte for miljøet og vi kommer til å sette naturvern og klimatiltak øverst på sakskartet. Og det holder ikke med festtaler. Særlig reduksjon av klimagasutslipp må tallfestes, med konkrete tidsplaner, entydige ansvarsfordelingen og konsekvensene når målene ikke overholdes. Miljøpartiet De Grønne krever at noe blir gjort med de utfordringene vi står overfor. Vi er villige til å si det som må sies og gjøre det som må gjøres, selv om det noen ganger vil føre til upopulære beslutninger og tiltak. Vår tids viktigste sak må prioriteres fordi konsekvensene av en mangelfull klima-, miljø- og energipolitikk vil være store, også for det enkelte mennesket i vårt fylke.

Telemark fylkeskommune

Telemarks fylkeskommune er viktig som arbeidsgiver og som eiendomsforvalter, og skal være et forbilde for andre virksomheter. Prioriteringer som fylkeskommunen gjør blir lagt merke til i hele fylket. Miljøpartiet De Grønne har et sterkt ønske om at fylkeskommunen skal gå foran som et godt eksempel i det grønne skiftet.

Miljøpartiet De Grønne vil arbeide for at Telemark fylkeskommune:

- får en egen miljørådgiver på ledernivå i administrasjonen
- innskrenker sin reisevirksomhet mest mulig ved bruk av nettbaserte løsninger
- bruker mest mulig tog og buss ved nødvendig reiseaktivitet og/eller samkjøring der bilkjøring er eneste alternativ
- sørger for minimum 50% økologisk, Fairtrade og kortreist mat ved all matservering
- gjør strenge etiske og miljømessige vurderinger ved innkjøp. Dette skal omfatte hele produktkjeden
- bruker sitt eierskap i Innovasjon Norge til å satse sterkere på miljøorientert næringsvirksomhet
- oppretter et eget næringsfond til stimulering av den grønne omstillingen.
- utformer en klimaplan, som siste fylkeskommunen i landet.
- øker antall lærlingeplasser
- utarbeider en plan for bedre tilgjengelighet for alle i hele fylket (universell utforming)
- innkaller hver arbeidssøker med innvandrerbakgrunn når de formelle kravene er oppfylt
- starter en storsatsning på insektsvennlige grøntanlegg ved fylkeskommunens eiendommer

Arealbruk

Hvordan vi disponerer og bruker landskapene rundt oss har stor betydning for det biologiske mangfoldet i naturen. Økt fokus på klimaendringer er bra, men kan også føre til mindre bevissthet rundt andre perspektiver i klima- og miljøsaker. Kloden opplever det største menneskeskapte tapet av artsmangfold i sin historie. I et historisk perspektiv foregår dette i et rasende tempo, men det er ikke så lett å legge merke til det fordi det ikke er de mest synlige artene som reduseres eller blir borte først. Eksempler på slike arter kan være insekter, sopp- og lavararter. Man kan tenke på det som et teppe som slites ned og blir stadig tynnere, til vi en dag oppdager små hull som plutselig kan blir store. Konsekvensene blir gjerne tydeligere nå arter lenger opp i næringskjeden blir skadelidende.

Norge har forpliktet seg internasjonalt, via Bernkonvensjonen, til å sørge for at tap av arter stanses. Dette har vist seg å være vanskelig. Når miljøbevegelsen kjemper for å bevare naturen blir den ofte framstilt som naiv eller romantisk. Dersom det står om arbeidsplasser, befolknings-

eller økonomisk vekst blir interessekonflikten store og miljøargumentene taper terreng. Økonomisk vekst går ofte foran økologisk mangfold.

Miljøpartiet De Grønne mener at verneinteressene ikke blir tatt godt nok vare på i dag på grunn av manglende kunnskap om naturverdier. I følge Naturmangfoldsloven §8, skal offentlige beslutninger som berører biologisk mangfold baseres på kunnskap. Natur- og samfunnsverdier må derfor dokumenteres gjennom objektive vurderinger og konsekvensutredninger etter anerkjente metoder av personer med relevant faglig kompetanse. Det betyr på ingen måte at det skal være byggestopp i Telemark. Fortetting, grønne korridorer, kunstige våtmarksområder, grønne tak og vegger og åpning av rørlagte bekker er eksempler på tiltak som kan settes i verk for å unngå, eller kompensere for, skader på natur og arts mangfold.

En annen utfordring er vern av matjord. Opparbeiding av ny dyrkbar mark tar minst 50 år uten at det er sikkert at man oppnår samme kvalitet som eksisterende mark har. I en verden med økende befolkning, hvor sultkatastrofer rammer millioner av mennesker årlig, er det uetisk å ta i bruk matjord til andre formål. Selvforsyning og kortreist mat er viktig lokalt, men solidariske internasjonale handelsavtaler kan bidra til å gjøre en forskjell for bønder og produsenter i alle land.

Miljøpartiet De Grønne vil arbeide for:

- at alle utbyggingsplaner må dokumentere konsekvensene for biologisk mangfold etter anerkjente metoder. Ved større omfang skal det foretas en utredning som tar utgangspunkt i økologiske synspunkter
- å stanse nedbygging av matjord
- å håndheve vern av strandsonen mye strengere enn i dag.
- å opprette et «naturvernfond» ved byggeprosjekter, der det betales en fast sats av prosjektets kostnader. Fondsmidlene skal øremerkes til naturvernprosjekter.

Oppvekst og utdanning

En trygg oppvekst legger grunnlaget for et godt liv og er derfor en hovedmålsetting for Miljøpartiet De Grønne. Barn har rett til barnehageplass og elever har rett og plikt til skolegang. Oppdragelse og utdanning er et samfunnsansvar, men hovedansvaret ligger likevel hos foreldre og foresatte. Skal barn og unge ha gode vilkår for oppvekst, lek og læring, må vi se helhetlig på det. Barn og unges hverdag er kompleks, så det er viktig å skape forutsigbare rammer som fremmer god fysisk og psykisk helse som grunnlag for livskvalitet og livslang læring.

Barnehage og skole skal bidra til faglig og mellommenneskelig utvikling. På veien mot å bli samfunnsansvarlige mennesker, må barn og unge oppleve at de er aktive aktører i sine egne liv og at de er viktige for sin samtid og ikke bare i et framtidsperspektiv. Miljøpartiet De Grønne legger vekt på at barn og unge skal få en forståelse av sin rolle som verdensborgere. Vi står for individuell tilpasning i et sosialt fellesskap, der barn og unge med ulike bakgrunn og interesse trives, og lærer av hverandre. Vi mener at nysgjerrighet, dialog og empati er viktige forutsetninger for faglig utvikling og mellommenneskelige relasjoner.

Kunnskapssamfunnet har lenge vært definert som et samfunn med høy teoretisk kunnskap. Miljøpartiet De Grønne har et helhetlig syn på læring og mener at praktiske ferdigheter har like stor verdi som teoretiske. Praktiske, estetiske og fysiske fag hører hjemme i hele utdanningsløpet og det bør være like verdifullt å finne fram en hammer som en bok. Kunnskap sitter i både kroppen og hodet. Barn og unge må få mulighet til å oppdage praktiske, kunstneriske, motoriske, kommunikative og sosiale talenter lenge før de skal velge seg studieretning på videregående skole, slik at de kjenner seg selv og sine evner best mulig før de gjør dette valget. I tillegg til at slike fag har en betydning i seg selv, viser forskning at praktiske, estetiske og fysiske fag har betydning for elevers prestasjoner i teoretiske fag. Vi mener slike forskningsresultater må få større betydning for utdanningspolitiske valg. Barn og unges oppvekst foregår i dag i stor grad i institusjoner, og mestring og glede i hverdagen bidrar til økt livskvalitet. Det er derfor viktig at disse områdene vektlegges i videregående skole.

For å skape forståelse for biologisk mangfold og økologi, er Miljøpartiet De Grønne opptatt av praktisk erfaring med alt fra kompostering til registrering av arter. Gjennom praktisk erfaring og kunnskap om lokale forhold, vil unge kunne opparbeide en sterkere relasjon til naturen og betydningen av økologisk bærekraft.

Miljøpartiet De Grønne vil arbeide for:

- større innslag av praktiske, estetiske og fysiske oppgaver og prosjekter i undervisningen. Dette gjelder også ved studiespesialiserende linjer
- at det skal være akseptert, og at fylkeskommunen aktivt legger til rette for, at elever over 16 år kan ta ett eller flere års pause i den formelle utdanningen for å skaffe seg arbeidserfaring. Fylkeskommunen må også bidra til at private arbeidsgivere tilbyr flere lærlingeplasser slik at det blir mulig for alle som velger praktisk yrkesutdanning å fullføre utdanningen på normert tid.
- at båndene mellom skole og samfunn forsterkes, blant annet ved at elevene deltar i praktiske og samfunnsnyttige oppgaver som et ledd i undervisninga
- desentraliserte tilbud om voksenopplæring i alle deler av fylket
- økt fokus på programmering som en del av IKT-faget
- mobilfrie skoletimer for elever og lærere
- at alle videregående skoler skal planfeste hvilke klima- og miljøtiltak de vil vektlegge på sin skole
- at lokalt forankret miljølære får økt fokus i videregående skole.
- at det innføres en kjøttfri dag i kantinene ved de videregående skoler og at det alltid finnes vegetariske alternativer
- at det innføres minimum 50% økologisk, Fairtrade og kortreist mat i kantinene ved de videregående skolene
- økte ressurser til helse- og miljøfaglige stillinger i videregående skole, eller tilknyttet andre arenaer der unge møtes
- å stimulere til økt bruk av *Den naturlige skolesekken* som et gratis tilbud til videregående skoler. På sikt ser vi for oss at et slikt tilbud kan favne barnehager og grunnskoler også

- opprettelse av *Skolehageprosjekt* eller at videregående skoler kan få tilbud om å benytte seg av parseller i nærområdet til undervisning
- at behovet for undervisning på samisk ved fylkets videregående skoler blir kartlagt
- gratis kollektivtrafikk for barnehager og skoler i tidsbegrensede perioder av virksomhetenes åpningstider
- at det skal være akseptert, og at fylkeskommunen aktivt legger til rette for at elever over 16 år kan ta ett eller flere års pause i den formelle utdanningen for å skaffe seg arbeidserfaring. Fylkeskommunen må også bidra til at private arbeidsgivere tilbyr flere lærlingeplasser slik at det blir mulig for alle som velger praktisk yrkesutdanning å fullføre utdanningen på normert tid
- tilrettelegging for utvikling av kreative egenskaper på lik linje med litterære kunnskaper

Samferdsel

Jobb- og skolereiser, næringstransport og fritidsreiser er sentralt i vårt samfunn. utveksling av varer, sosial kontakt og det å komme seg til og fra jobb og skole er sentralt i vårt samfunn. Måten transport foregår på, påvirker både miljø, helse og økonomi. Privatbilen har blitt et gode som det er vanskelig å være kritisk til. I Norges største byer kan luften være direkte helseskadelig og mange opplever støy fra biltrafikk som ubehagelig. Utbygging og vedlikehold av veier krever enorme ressurser og selv med stadig bedre trafikksikkerhetstiltak, er det fortsatt mange som blir skadd eller drept i trafikken.

Nasjonale mål om at transportvekst skal tas av kollektivtrafikk, sykkel og gange må følges opp med tiltak som erfaring og forskning viser at virker. Noen tiltak kan være lite populære i en startfase, men må til om ikke innholdet skal bli redusert til rene festtaler. Dessverre er det stor enighet i Stortinget om store nye veiprojekter med milliardinvesteringer som bidrar til marginalt kortere reisetid. I liten grad tar man inn over seg at tilrettelegging for veitrafikk genererer mer biltrafikk med enda mer utslipp som konsekvens. Oftest er planene basert på behovene til tungtransport på vei, som gjør jernbanen mindre konkurransedyktig.

Miljøpartiet De Grønne vil arbeide for:

- en større satsing på myke trafikanter ved å prioritere bygging av gang- og sykkelveier framfor ordinær bilvei
- å påvirke nasjonale myndigheter for å framskynde sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen for et konkurransedyktig togtilbud mellom Grenland og Sørvestlandet
- en bærekraftig arealbruk med fortetting i sentrum og bygder, som minimerer framtidig transportbehov
- å forsterke miljøprofilen i Bypakke Grenland med hovedfokus på kollektivtrafikk (inkludert bybane), myke trafikanter og byutvikling
- å prioritere vedlikehold av eksisterende veinett framfor investeringer i nye veiprojekter

- økte bevilgninger til ras- og flomsikring for å møte klimaendringene
- en varsom utbedring og tilrettelegging av havner for å redusere godstrafikk på vei
- å redusere flytrafikk til et minimum
- å arbeide for et godt tognett i Telemark, hvor sammenkobling av Vestfoldbane med sørlandsbane, Bratsbergbane, bybane i Grenland og eksisterende Sørlandsbane utvikles i en sammenheng. Vi vil utrede lyntog over Haukeli
- gjenåpning av Tinnosetbanen for tømmertransport
- satsing på grønn turisme i tilknytning til UNESCO verdensarvsøknad for Rjukan og Notodden

Folkehelse

Det finnes neppe et område i samfunnet som opptar oss mer enn vår egen helse. Det medisinske nivået i Norge er svært høyt og de siste tiårene har folks levealder steget betraktelig. Dette er viktige perspektiver når folkehelse spørsmål skal diskuteres. Samtidig vil det alltid være behov for kritiske søkelys på hvordan helsevesenet utvikles. Strukturelle endringer nasjonalt og regionalt ser ikke alltid ut til å ha pasientenes ve og vel som hovedfokus. Det er enkelt å akseptere at den medisinske utviklingen, med en høy grad av spesialisering, fører til sentralisering av enkelte områder, men det er viktig å bidra til at dette ikke automatisk går på bekostning av regionale virksomheter. Nyere forskning viser at økt sentralisering fører til økt byråkrati istedenfor bedre helsetilbud.

Avstandene i Telemark er store og framkommeligheten kan være vanskelig. Vi ser det kanskje særlig i lys av klimaendringer som fører til for eksempel ras og flom. Ved store ulykker kan regional beredskap være avgjørende, og det er derfor beklagelig at Rjukan Sykehus ble stengt. Vi ser at økonomiske vurderinger har betydd mer enn menneskelige behov. Miljøpartiet De Grønne er opptatt av at lokale og regionale behov og utfordringer i større grad skal definere hvilke tilbud som er nødvendige, og ikke minst at det skal være muligheter for akutte innleggelser uten at pasientene skal ha uforholdsmessig lang reisevei. For å kompensere for de uheldige beslutningene som allerede er gjort, vil vi jobbe for stasjonering av en luftambulans i Notodden og en styrking av ambulansetjenesten generelt.

Folkehelsens oppgave er forebygging, veiledning, opplæring og tilrettelegging, der målet må være en befolkning med mindre behov for profesjonell helsehjelp. Helseorienterte tiltak kan være å anlegge gang- og sykkelveier. Effekten av et slikt tiltak vil involvere både helse, samferdsels- og miljøspørsmål. Reduksjon av bilbruk vil føre til færre trafikkskade, bedre luftkvalitet, mindre støyproblematikk og til økt mosjon. Dette viser en helhetlig tilnærming der enkelte utfordringer kan skape positive ringvirkninger på andre områder.

Mat og livskvalitet er for mange to sider av samme sak. Miljøpartiet De Grønne er opptatt av at maten vi spiser skal være variert, økologisk, helst kortreist og etisk forsvarlig produsert. Vi skal kunne oppleve maten som noe verdifullt og som en del av sosiale begivenheter. Gode matkulturer må gjenspeiles i krav til kantinene på skoler og arbeidsplasser.

Det å være en del av et sosialt fellesskap har betydning for de aller fleste. Mange sliter med

psykososiale utfordringer som samfunnet ikke får til å hankses med på gode nok måter. Angst, depresjon, stress, ensomhet, rus og alkoholisme kan være mulige konsekvenser. Dette rammer unge så vel som eldre. Samfunnet har ansvar for å ivareta mennesker i ulike livsfaser og bidra til livskvalitet og verdighet for den enkelte. Dette inkluderer ikke bare pleie og omsorg i faser der det kan være nødvendig. Det betyr også å legge til rette for deltagelse i sosiale og kulturelle sammenhenger. Å kunne dra på en konsert eller en utstilling kan bringe livsglede inn i hverdagen. Norge har kommet langt når det gjelder krav til universell utforming, men det gjenstår fortsatt mye for at mennesker med ulike behov skal få like rettigheter når det gjelder tilbud som kan føre til økt livskvalitet.

Miljøpartiet De Grønne vil arbeide for:

- å få tilbake politisk styring av sykehusene
- reetablering av akuttfunksjonene i Rjukan og Kragerø
- stasjonering av luftambulansse i Notodden
- styrking av ambulansseordningen i Telemark
- reversering av nedbyggingsprosessen av distriktpsikiatrisk senter i Seljord
- tilrettelegging for mosjon og friluftsliv i nærmiljøene
- styrking av ordningen med «Grønn resept»
- utprøving av ordningen med «Kulturresept» for å stimulere bestemte pasientgrupper til deltagelse ved kulturelle arrangementer
- utprøving av mobilt og døgkontinuerlig psykiatrisk innsatsteam i Grenlandsområdet
- prioritering av bygging av separate gang- og sykkelveger rundt skolene, samt å fokusere på et sammenhengende nett av separate gang- og sykkelveier
- at hovedansvaret for testing av egnethet som bilfører skal overføres til trafikkstasjonene slik at det gjennomføres praktiske prøver i tillegg til medisinske vurderinger
- at tannhelsetjenester skal være gratis fram til fylte 25 år. Deretter skal de inkluderes i egenandelsordningen gjennom folketrygden

Kultur og idrett

Miljøpartiet De Grønne er opptatt av mangfold, allsidighet og frivillighet i kultur og idrett. Kultur og idrett binder mennesker sammen og skaper arenaer for fellesskap ved siden av familie og arbeid, og har betydning for menneskers livskvalitet uavhengig av om det blir skapt økonomiske verdier eller ikke. Frivillig arbeid skaper møteplasser og aktivitet som har betydning for samfunnet.

For at kultur og idrett skal få betydning for flest mulig i samfunnet, er det viktig med bredde og tilgjengelighet. Kultur og idrett har en publikumsverdi, men har også en verdi for den enkelte utøver. Miljøpartiet De Grønne ser på det å kunne uttrykke og engasjere seg i kulturlivet som en menneskerett, både for profesjonelle utøvere og for den glade amatør. Kunst i alle former kan bidra til å sette folks tanker i bevegelse, fungere som en stemme inn i samfunnet og gjennom det bidra til debatt. Å være i aktivitet har betydning for menneskers helse, både fysisk og psykisk. Organisert idrett bidrar til at fysisk aktivitet skjer i sosiale rammer.

For oss er det viktig at ikke en idrett eller at en kultur- eller kunstgenre har større verdi enn en annen. Ulike mennesker setter pris på ulike uttrykks- og aktivitetsformer. Vi ønsker en sterkere satsing på, og støtte til, grasrotkulturen innen eksempelvis teater, musikk, håndverk, kunsthåndverk, kunstforeninger og ungdomstiltak der ungdom selv er med på å styre. Miljøpartiet De Grønne er opptatt av tilgjengelighet for alle og ønsker derfor aktivitet i nærmiljøene og i bysentra slik at det skal være enkelt for folk å ta del i arrangementer, både som utøvere og publikum.

Miljøpartiet de Grønne vil arbeide for:

- at det stilles miljø- og klimakrav ved tildeling av økonomisk støtte til kultur- og idrettsarrangementer
- å støtte *Den kulturelle skolesekken*
- videreføring av *Den kulturelle spaserstokken*
- økte ressurser til fylkesbiblioteket med tanke på modernisering og tilgjengelighet
- å støtte arrangementer som profilerer kulturelt og religiøst mangfold
- å støtte lokale arrangementer i bydelshus, håndverkshus, grendehus, kunstforeninger, rockeclubber og liknende for å bidra til aktive nærmiljø
- regionale samarbeid ved arrangementer som kan tenkes å trekke folk fra hele fylket
- Å støtte bruk av nynorsk
- økt fokus på samisk språk og kultur
- at fylkeskommunen inngår avtaler om kulturutveksling med regioner i andre land, inkludert utviklingsland
- rabattordninger ved bruk av kollektivtrafikk til kultur- og idrettsarrangementer

Kulturminner

Fortidsminner gir oss mulighet til å sette våre liv, vårt bosted og våre aktiviteter i en historisk ramme. Slik kan disse være et tiltak som styrker en følelse av tilhørighet og kan sette vår forbruksorienterte livsstil i et kritisk perspektiv. Det betyr ikke at alt var mye bedre før, men kjennskap til fortiden kan gjøre våre valg mer bevisste. Muligens er den raske modernisering av vårt daglige liv grunnen til en betydelig økning i interessen for slektsgranskning og fortiden generelt.

Telemark har en enorm rikdom på fortidsminner. Antall verneverdige bygninger er betydelig større sammenlignet med andre fylker. Det innebærer et stort ansvar når vi skal ta vare på fortidsminnene. Ved mange anledninger har vi sett hvordan store nasjonale kulturelle verdier har gått tapt på grunn av manglende brannvern eller manglende forståelse for hvilke konsekvenser påførte skader medfører.

Som følge av klimaendringene blir vi konfrontert med nye utfordringer også når det gjelder kulturminnevern. Tørkeperioder kombinert med vind øker brannfare og plutselige store nedbørmengder fører til ras og flom. Dette krever økt innsats med tanke på skadeforebygging

og vedlikehold. Vi tvinges til å revurdere tidligere sårbarhets- og risikoanalyser, i den grad de har blitt foretatt. Grunnlaget for dette må være en god dokumentasjon av det vi vurderer som betydningsfullt.

Det finnes også andre utfordringer vi står overfor. For eksempel selve mangfoldet. Aktualisert gjennom søknaden om å bli oppført på UNESCOs Verdensarvliste, ser vi et behov for mangfoldig kompetanse på områder som var mindre i fokus før. Ikke bare gamle trebygninger og bosettingsplasser, men også steinbygninger, jernbaneanlegg, industrikultur med mer, trenger tildeling av ressurser til istandsetting og vedlikehold.

Utvikling av kompetanse på dette feltet skaper muligheter for sysselsetting som kombinerer både kunnskap og håndverk av høy kvalitet. Slikt åpner det muligheter for grønne arbeidsplasser i distriktet på lik linje med en aktiv turismeutvikling, som knytter sammen mulighetene som lokalitetene tilbyr mht. autentisk kulturformidling.

Miljøpartiet De Grønne vil arbeide for:

- opprettelse av et lett tilgjengelig, flerspråklig nettsted som viser fram fortidsminnene og arbeidene rundt disse
- etablering av et kompetansesenter for restaurering spesialisert på verneverdig industrikultur
- økte bevilgninger og krav til registrering, dokumentasjon av lokalitetene og en sårbarhets- og risikoanalyse av disse i henhold til klimaendringene
- økte bevilgninger til brannvern
- støtte til grønne turismeprosjekter som gjør kulturminnene mer tilgjengelige
- å gjøre kulturminnevern til en obligatorisk del av *Den kulturelle skolesekken*
- å sikre driften av *Bratsbergbanen, Kanalfergene og slusene*
- å støtte Jernbanesenteret i Notodden

Miljø og friluftsliv

Telemark er et fylke med unike natur- og friluftskvaliteter, variasjon i landskapstyper og et rikt biologisk mangfold. Vi kan blant annet nevne nasjonalparkene på Hardangervidda og Jomfruland, villreinområder, den majestetiske Gaustadtoppen, fossilrik berggrunn med sjeldne orkideer og den kulturhistoriske Telemarkskanalen.

Vi ønsker å legge til rette for naturopplevelser og friluftsliv for alle ved å styrke og bevare allemannsretten. I tillegg til å bevare de store, sammenhengende naturområdene våre må vi satse på bevaring av de grønne områdene der folk flest bor. Økt folkehelse oppnås best ved å sikre by- og tettstedsnære friluftsområder, samt å styrke natur- og friluftsansjoner i fylket som jobber for økt tilrettelegging og vern av natur. Vi ønsker også å utvikle et bærekraftig omdømme og øke fylkets attraktivitet ved å satse på et opplevelserikt reiseliv som tar hensyn til, og utgangspunkt i vårt unike naturgrunnlag. Vi ønsker oss en framtid der naturopplevelsene er utgangspunkt for verdiskapning. Vi må gjøre vårt beste for å ta vare på den, selv om det kan bety at prosjekter som kunne vært økonomisk lønnsomme, må skrinlegges.

Miljøpartiet De Grønne vil arbeide for:

- å forhindre deponiet for farlig avfall i gruvene i Brevik
- strandsonevern av Skagerakkysten og motarbeide marin forsøpling
- en Fylkesklimaplan med en detaljert ansvarstildeling og oppfølging
- en storsatsning på elbilladestasjoner
- å stoppe vannkraftutbygging og satse på energisparing og -effektivisering
- økt innsats på fjernvarme
- en forskningsbasert rovdyrpolitikk
- klima- og miljørådgivere på ledelsesnivå
- minimere motorferdsel i utmark
- en snarlig løsning for det radioaktive avfallet ved Søve
- å sikre enhelhetlig vannforvaltning og beskytte og forbedre vannmiljøet i Telemark i henhold til vanddirektivet
- styrking av allemannsretten og allmennhetens tilgang til naturområder
- å ta vare på nærfriluftslivet ved å sikre den tilgjengelige og sammenhengende grønstrukturen og strand- og kystsoner i bebygde områder
- å satse på insektvennlige grønntanlegg ved Fylkeskommunens eiendommer
- å oppfordre kommunene til kartlegging og verdsetting av friluftsområder
- å opprettholde driftstilskuddet til Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Telemark og Grenland Friluftsråd
- å stimulere øvrige kommuner i Telemark til å opprette interkommunale friluftsråd
- å satse på økt friluftsliv i den videregående skolen og satse på en egen linje for friluftsliv
- en bærekraftig høsting og forvaltning av jaktbart vilt og innlandsfisk.
- økt satsning på naturbasert reiseliv og annen naturvennlig næringsvirksomhet

Næringsutvikling

Arbeid gjør vår levestandard mulig, gir rom for utfoldelse og deltagelse og er viktig for et sosialt fellesskap. Arbeidstakere som kan omtale sin hverdag på en slik måte er heldige. Enda heldigere er de som har sikret seg stor medbestemmelse. Dessverre finnes det også mange som opplever usikkerhet på sin arbeidsplass eller som ikke har en arbeidsplass å gå til selv om de skulle ønske det. Etter flere år med en positiv utvikling topper Telemark igjen statistikken for arbeidsledige innbyggere.

Miljøpartiet De Grønne har i flere år varslet at oljeeventyret må avvikles på en kontrollert måte. Vi har gjentatt dette for miljøets skyld og med tanke på menneskene som i stor grad er avhengige av denne industrien. Utviklingen har nå innhentet de som aldri har tatt våre argumenter på alvor. Istedenfor å satse på en utvikling som tar utgangspunkt i en omstilling med sikte på en fornybar

framtid, har vårt fylke blitt hengende etter i gamle tankemønstre.

Miljøpartiet De Grønne krever en bred snuoperasjon som setter miljøet i sentrum. Det betyr en forsterket anstrengelse for å gjøre eksisterende industri grønnere og å gi grønt næringsliv betydelige bedre kår. Fortsatt oppleves satsingen på økologi foran økonomi som en ulempe med tanke på konkurransevilkår. En slik holdning vitner om kortsiktige perspektiver. På lang sikt vinner de bedriftene som har forberedt seg på miljøkrav som i internasjonale sammenhenger er uunngåelige. For å kunne lykkes med dette trengs først og fremst økt kompetanse og økonomiske incentiver.

Ved siden av produksjonen må vi også vurdere om organiseringen av arbeidslivet trenger nye ideer. Arbeidsgiveres krav om økt fleksibilitet og midlertidighet baserer seg ofte på et ønske om økonomisk vekst. Dette fører til økt sosial dumping og et arbeidsliv som hardner til. En konsekvens blir økt sykefravær, noe vi allerede er vitne til i Telemark.

Miljøpartiet De Grønne vil arbeide for:

- å utrede en næringsplan for en grønn omstilling i Telemark
- oppretting av et grønt næringsfond som gir støtte til små og mellomstore bedrifter i en omstillingsfase over i en miljøvennlig virksomhet
- å stille miljøkrav ved tildeling av midler gjennom Innovasjon Norge
- å få på plass flere prøveprosjekter med sekstimers dag
- at miljøhensyn, organisasjonsform (samvirke) og etiske prinsipper er med som vilkår i anbudsrunder
- å etablere et grønt ressurscenter som tilbyr kurs og veiledning.
- å skape nye ubyråkratiske arenaer hvor næringsdrivende, innvandrere, funksjonshemmede og andre som står svakere på arbeidsmarkedet kan møtes
- etablering av et senter for alternativ teknologi som også kan fungere som et idéverksted og sosial møteplass for ungdom